

BJELLEKUA

Meldingsblad fra Genressursutvalget for husdyr • Nr. 1 – 2005 • 15. årgang

Norge får Genressurssenter!

Landbruks- og mat-departementet (LMD) har evaluert dagens organisering av arbeidet med bevaring av genetiske ressurser for husdyr, kulturplanter og skogstrær. Konklusjonen ble at det skal dannes et eget Genressurssenter for å samle eksisterende ressurser og kompetanse til en mer slagkraftig enhet.

se side 2

Kalver av vestlandsk raudkolle på Lyngheiseret. Foto: NLM

Nytt Kuregister er snart i drift!

Det har lenge vært behov for og snakk om å etablere et nytt kuregister. En av ulempene med det gamle registeret har vært etterslep på innmeldinger og utringer, noe som har ført til usikkerhet omkring faktiske tall og status for de gamle storferasene. Dette har vært mye diskutert i miljøene rundt de gamle storferasene, og det har vært behov for å finne en god løsning for videre overvåking og forvaltning av våre truede gamle storferaser.

Det siste året har Jørn Are Hatlelid i firmaet Compscicon arbeidet med å utvikle det nye Kuregisteret på oppdrag for og i samarbeid med Genressursutvalget for husdyr. Dette arbeidet er nå inne i siste fase, og vi ser fram til å ta i bruk det nye registeret i begynnelsen av 2006.

Mer på side 3

Norge får Genressursenter!

*Dølakua Hilda fra besetning hos
Odd Jarle Olsen.
Foto: O.J: Olsen*

Fortsatt fra forsiden...

Norsk Genressursenter skal etter planen etableres 1. juli 2006, og vil bli lagt til den nye kunnskapsinstitusjonen som skal etableres med sammenslåing av NIJOS (Norsk institutt for jord-og skogkartlegging)/Skogforsk. Dette vil gi området tyngde utad, og skal legge grunnlag for mer kraftfull aktivitet både nasjonalt og internasjonalt. Omorganiseringen vil innebære at sekretærene for genressursutvalgene for husdyr, planter og skog, samt for Norsk Genressursråd samlokaliseres i det nye senteret. Genressursutvalgene og Genressursrådet skal videreføres, og Norsk Landbruksmuseum skal fortsatt gjennomføre ulike prosjekter og formidlingsoppgaver på husdyrsiden.

Det er et stort og positivt framskritt for genressursfeltet at stat-

en på denne måten tar et klarere ansvar for de rene forvaltningsoppgavene og at fagmiljøene skal drive det utførende arbeidet. Dette grepet løfter genressursarbeidet opp på et nivå som er sammenlignbart med andre sektorer der staten har et forvaltningsansvar. Det kan på et senere tidspunkt bli aktuelt å knytte forvaltning av genressurser fra akvatiske og ville dyr til det nye Genressursenteret, men denne

utvidelsen legges på vent foreløpig. Førsteprioritet er å få etablert det nye senteret på en god måte.

LMD presiserer at alt ennå ikke er ferdigtenkt når det gjelder roller, styringsprinsipper og – linjer. LMD vil ikke styre det nasjonale arbeidet sterkere enn i dag, og vil legge ansvar for fordeling av midler til den nye institusjonen.

STREIF på Valdres Folkemuseum

*Til høyre: Gudmund Stugaard og Hedølingen
Venstre: Fesjå med gamle storferasar på Valdres
Folkemuseum. Foto:Valdres Folkemuseum*

I denne sammenhengen vart det arrangert eit fesjå der kyr (alle frå Valdres) av 5 gamle storferasar vart vist fram og premiært. Personale ved folkemuseet og Norsk Bufe og fleire gjorde ein flott innsats på

Fagernes i strålende haustver laurdag den 3. september. NLM/GUH medverka med utstillingsmateriell. Gudmund Stugaard frå Hedalen fikk ein ærespris for å ha hatt telemarkfe på garden over lang tid.

Gammelnorsk sau (villsau) på Tarva. Foto: Nina Hovden Sæther

Resultat av årets jordbruksforhandlinger

Genressursutvalget for husdyr ba i sitt innspill til årets jordbruksforhandlinger om en utvidelse av de økonomiske rammene i tilskuddsordning for bevaringsverdig storfe, og foreslo en ordning for mer målrettet tildeling av disse midlene. Genressursutvalget ba også om at ordningen skulle utvides til også å omfatte rasene grå trøndersau og kystgeit. Dessverre fikk innspillet lite gjennomslag i forhandlingene.

Grunnlaget for Genressursutvalgets innspill til jordbruksforhandlingene var en fersk evalueringsrapport om tilskuddsordninger og rammevilkår for bevaringsverdige husdyrraser. På grunnlag av denne rapporten ble det fremmet forslag om at ordningen med tilskudd for bevaringsverdig storfe bør spisses noe, slik at kun registrerte gårdsokser bør kvalifisere til tilskudd. Videre at støttebeløpet per ku burde ligge på kr. 2000,- og at støttebeløpet til gårdsokse burde settes til 2 x støttebeløpet per ku. Det ble også anbefalt å sette et krav om raserenhet på kalven, slik at kalven i likhet med mora må være minst 7/8 raseren for at kua skal kvalifisere til tilskudd. Bakgrunnen for disse anbefalingene er at mange slakteokser i dag kan kvalifisere for tilskudd, og at produksjon av kryssningsavkom ikke bidrar til utvikling av rasene. I tillegg er det ønskelig i større grad å kunne kompensere for inntektstap ved drift med gammelrase. Dette er en kostnad som i dag i stor grad belastes den enkelte bruker, for en oppgave som egentlig er et samfunnsansvar.

Genressursutvalget mente også at tiden er moden for å utvide tilskuddsordningen til også å gjelde andre

arter enn storfe. Et direkte tilskudd til hold av dyr er et viktig virkemiddel for å stabilisere antall dyr i en truet rase, og kan stimulere til en økning av dyretallet. Et annet viktig aspekt er mulighetene til å stimulere til økt individregistrering ved at det er knyttet opp mot tilskuddsordninger. Det ble anbefalt å i første rekke utvide ordningen til de to mest truede småfepopulasjonene, grå trøndersau og kystgeit.

Gledelig med produksjonstilskudd til gammelnorsk sau (villsau)

Partene i jordbruksforhandlingene ble enige om at gammelnorsk sau i utegangerdrift skal kvalifisere for tildeling av husdyrtilskudd. Dette er svært gledelig med tanke på at dette er viktige kulturlandskapspleiere som til nå ikke har kvalifisert til noen form for tilskudd. Driftsformen skal imidlertid ikke gi grunnlag for beregning av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid.

Partene legger videre til grunn en videreføring av tilskudd til bevaringsverdige storferaser som en nasjonal ordning. Rammen for ordningen er økt fra 1,5 til 2 mill. kroner. Kriteriene for tildeling av tilskudd opprettholdes. Tilskuddsordningen utvides ikke til andre arter, men det legges til grunn at alle besetninger med bevaringsverdige husdyrraser, også ut over de storferaser som kan gis støtte over nasjonal ordning, kan støttes over regionale miljøprogram. Genressursutvalget for husdyr ønsker å ha en rådgivende og informerende rolle ved opprettelse av nye regionale ordninger som omfatter bevaringsverdige husdyrraser.

Regionale tilskudd kanaliseres til utrydningstruede husdyrraser

Gammalnorsk spælsau hos Brit Johnson. Foto: NLM

Etter de siste jordbruksforhandlingene oppfordret myndighetene til at "Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket" også kan kanaliseres til å omfatte bevaringsverdige husdyrraser. Disse midlene forvaltes fylkesvis, og det er nå flere fylker som har inkludert tilskudd til truede norske raser for inneværende år. Eksempelvis yter Telemark fylke ekstra tilskudd til hold av telemarkfe i fylket.

Frister for tilskuddsordning for bevaringsverdige storferaser

Vi minner om følgende viktige tidsfrister:

1. januar 2005: Telledato for besetningsstatus, kalvinger, registrering av kjøp/salg og avgang.

20. januar 2006: Frist for å levere søknad om produksjonstilskudd til det lokale landbrukskontoret.

31. januar 2006: Frist for innsending av opplysninger til NLM om status per 01.01.06 og oppdateringer i forbindelse med dette. Besetningsstatus per 01.01.06 må meldes til NLM i løpet av januar uavhengig av om besetningen er oppdatert tidligere i foregående år.

Det er mulig å søke om dispensasjon fra de generelle grunnvilkår for produksjonstilskudd. Send søknad til Norsk Landbruksmuseum innen **20. januar 2006**.

Tilskudd til gammalnorsk spælsau i Oppland fylke

Fylkesmannen i Oppland har bestemt at det skal gis støtte til hold av gammalnorsk spælsau og grå trøndersau innen dette fylket. Ordningen er koblet opp mot bruk av utmarks- eller innmarksbeite for disse rasene. (I praksis vil det innbefatte gammalnorsk spælsau, da det så vidt oss bekjent foreløpig ikke er grå trøndersau i Oppland). Genressursutvalget ser det som positivt at det kommer i gang tilskuddsordninger på fylkesplan for truede raser av andre arter enn storfe. Dette fordrer at en finner løsninger for å kvalitetssikre at ordningen blir målrettet og riktig håndtert, særlig med hensyn på registreringssystemer.

Gjennom et samarbeid mellom Landslaget for Gammalnorsk Spælsau, Norsk Sau og Geit, Sauekontrollen, Genressursutvalget for husdyr og fylkesmannen i Oppland, har en kommet fram til hvordan ordningen skal forvaltes og gjennomføres.

Første søkeromgang pågår nå, og det er mange eiere (43) som har søkt. Fra og med neste år vil det settes krav til at tilskuddsberettigede sauebesetninger må være medlem i Sauekontrollen. Landslaget for Gammalnorsk Spælsau vil ha ansvar for godkjenning av tilskuddberettigede dyr.

Ordningen i Oppland vil være et pilotarbeid, og en vil gjøre seg nyttige erfaringer i hvordan en slik ordning kan gjennomføres slik at det gagnar bevarings- og forvaltningsarbeidet for de aktuelle rasene. Vi håper at flere fylker kommer etter på dette området!

Telemark fylke har satset sterkt på telemarkfe i sin region. Flere næringsutviklingsprosjekt for rasen er nå på gang, spesielt i Fyresdal kommune.
Foto: NLM

Fokus på næringsutvikling med gamle husdyrraser

Genressursutvalget for husdyr (GUH) har nå definert næringsutvikling inn som en del av sitt arbeidsområde. GUH mener at næringsutvikling trolig vil bli et viktig element for å sikre økonomien i drift med mindre produktive raser som ikke kan leve opp til stadig økende effektivitetskrav i landbruket. Et offensivt arbeid på dette området nå vil kunne forhindre en reduksjon i antall dyr av gammelrase som en kan forvente som en følge av strengere rammevilkår i landbruket.

Vellykket seminar om næringsutvikling på Norsk Landbruksmuseum

17. juni 2005 arrangerte GUH seminar på Norsk Landbruksmuseum om næringsutvikling med gamle husdyrraser. Seminaret var rettet mot ansatte i fylkesmannens landbruksavdelinger, Innovasjon Norges mat- og landbrukskontakter i fylkene og andre involverte innen næringsutvikling og småskalaproduksjon. De i alt 25 deltakerne representerte et bredt spekter innen forvaltning, næringsutvikling og salg.

Seminaret kom i stand fordi mange innen forvaltning og ulike organisasjoner arbeider med næringsutvikling og matkultur innen landbruket, og gamle raser involveres stadig. Gamle raser er også aktuelt i forbindelse med regionale miljøtiltak. Mange prosjekter er på gang, og en kjenner ikke like godt til hverandre og hva som skjer. På seminaret ble det bl.a. orientert om status og tiltak for gamle husdyrraser i Norge, regionale miljøtiltak og

merkevarebeskyttelse. Det ble også presentert forskningsresultater om kjøttkvalitet for STN og næringsutviklingsprosjekt på gamle raser i Frankrike og Norge.

Videre arbeid med næringsutvikling

I det videre arbeidet ønsker ikke GUH å ha en konkurrerende rolle i forhold til aktiviteten på fylkesnivå eller andre aktører innen tilskuddsordninger og næringsutvikling generelt. Det er imidlertid behov for å trekke inn husdyrgenetiske ressurser som utgangspunkt for næringsutvikling, og GUH ønsker å ha en overordnet rolle når det gjelder å koordinere og initiere bred aktivitet på dette området.

I 2006 er det derfor ønskelig å arrangere en større nasjonal konferanse med bredt nedslagsfelt med tema næringsutvikling og husdyrgenetiske ressurser. Det skal nedsettes en prosjektgruppe som skal arbeide mot gjennomføring av konferansen november 2006. GUH har søkt Landbruks- og matdepartementet om kr. 400 000,- i prosjektstøtte til gjennomføring av dette arbeidet kommende år.

Vestlandsk fjordfe til salgs

På Handnesgården er det til enhver tid for salg kyr, kviger og oksekalver av vestlandsk fjordfe.

Ta kontakt med Kleo Delaveris, Handnesgården, 8724 Saura

Tlf. 75 05 73 97

Bikube ved Lyngheisenteret. Foto: NLM

Samarbeidsmøte med Norges Birøkterlag

Genressursutvalget for husdyr (GUH) har en rådgivende rolle ovenfor avlsorganisasjoner som driver kommersielt avlsarbeid for norske husdyrraser. GUH arrangerer denne forbindelse samarbeidsmøter for å diskutere bærekraftig avlsarbeid, og i september var det duket for møte med Norges Birøkterlag.

Norges Birøkterlag driver avlsarbeidet for de tre ulike birasene vi har i Norge. Krainerbier, brune bier, buckfastbier (som er en syntetisk rase) samt kryssninger mellom disse. Den brune bia er en gammel, truet rase som det er opprettet reinavlsområder for på sør-vestlandet. Det finnes totalt 80.000 – 100.000 bifolk i Norge, av disse er 3.000 – 8.000 bifolk med brune bier utenom reinavlsområdet og ca. 2.000 inne i reinavlsområdet.

Det bevilges årlig en liten sum på om lag 70.000,- kr. fra LMD via Norges Birøkterlag til det lokale arbeidet for brune bier, og det legges ned stor egeninnsats fra

medlemmene. Det er imidlertid behov for nyrekruttering av eiere, og spredning av populasjonen i Norge for å sikre rasen bedre. Det er prøvd å opprette flere reinavlsområder, men det stoppes av komplekse juridiske forhold fordi det involverer grunneiere og privat eiendom.

For avlsarbeidet er reduksjon av genetisk variasjon generelt en utfordring i ethvert avlsarbeid uavhengig av art. Det er særlig viktig å følge opp avls- og bevaringsarbeidet for den brune bia, som Norge har et spesielt ansvar for. Det bør settes opp mål for ønsket størrelse og bredde i populasjonen, samt en tiltaksplan for det videre arbeidet med rasen og rekruttering av eiere. Det er også svært aktuelt å foreta en grundigere rasedokumentasjon/kartlegging og videre forskning på teknikk for frysing og lagring av sæd/embryo. Norges Birøkterlag og GUH arbeider videre med disse problemstillingene, og vil arrangere et nytt samarbeidsmøte allerede på nyåret.

Hvit norsk gås til salg

Vitsø har til salg voksne avlsdyr av hvit norsk gås fra nå og framover vinteren, og tar imot bestillinger av gåsunger for levering til våren.

Bevaringsbesetning for hvit norsk gås

Lars Erik Strand Vitsø, 7256 Hemnskjel

Tlf. 72 45 62 59 • 957 64 589

Fortsatt drift for Genbanken for fjørfe

For to år siden sa Hvam videregående skole opp avtalen de hadde med Genressursutvalget for husdyr om drift av Genbanken for fjørfe. Skolen mente de økonomiske sidene ved prosjektet var for usikre for videre drift. Genressursutvalget innledet derfor en dialog med Hvam om hvordan den finansielle siden kunne bli mer tilfredsstillende for skolen. Et viktig moment var behovet for et nytt rugeri. Etter søknad bevilget Landbruksdepartementet kr 270.000 til dette. På et møte mellom Genressursutvalget og Hvam nå i høst sa Hvam at skolen var klar til å inngå en ny femårig avtale om drift av genbanken.

Det er svært gledelig at bevaringsarbeidet for verpehøns fortsatt kan nye godt av Hvams unike kompetanse på drift av genbank for fjørfe. Siden 1973 har Hvam hatt driftsansvaret for genbanken. Banken har stammer av jærhøns, de siste norskavlede produksjonslinjene og noen andre hønseraser med lang tradisjon i Norge. Genbanken selger sertifiserte rugeegg og livdyr til hele landet.

Nytt driftsutvalg for Genbanken for fjørfe

Genressursutvalget for husdyr har tatt over det faglige ansvaret for Genbanken for fjørfe etter Norsk Fjorfelag. I 2005 ble det også nedsatt et driftsutvalg for Genbanken som skal ha rådgivende og faglig veiledende funksjon for Genressursutvalget og Hvam v.g.s. Driftsutvalget for Genbanken ble konstituert 3. mai 2005, og består av leder Nina Hovden Sæther (GUH), Torbjørn Tønges (Hvam v.g.s.), Kristian Hoel (Fagsenteret for fjørfe) og Jonas Løvaas Gjerstad (Norsk Rasefjærfeforbund). Mona Gjerstad Holtet (sekr. GUH) er sekretær for utvalget.

Driftsutvalget har i år jobbet spesielt med prosjekt som kan øke omsetningen fra Genbanken.

Over: Klekking av kyllinger av rasen lys sussex ved Genbanken. Foto: NLM

Under: Rugeegg av rasen svart minorka. Foto: NLM

Historiske verpehøns fra Genbanken for fjørfe

Har for salg nå et begrenset antall unghøner av rasene, Jærhøns, Svart Minorka og Brun Italiener. Fra januar selges rugeegg av alle våre raser. Daggamle kyllinger selges på bestilling fra mars - juni.

Forespørsel og bestilling rettes til:
tlf. 63912119.

Nærmere info finnes på hjemmeside:
www.hvam.vgs.no

Innføring av 5- sifra stamboknummer på gardsoksar

Det er viktig for bevaringsarbeidet med gamle storferasar at gardsoksane mest mogleg blir skilde ut frå slakteoksar. Forskrifta for tilskottsordninga for gamle storferasar når det gjeld gardsoksar har til no vore romsleg tolka, noko som har medverka til at talet oksar med rett til tilskott har auka sterkt sidan ordninga kom i stand i 2001. Eige stamboknummer gjer det lettare å skilje mellom gardsoksar og slakteoksar når det gjeld tilskottet.

GENO har sett av desse nummerseriane:

	Seminokser	Gardsokser
DF	47 000 – 47 499	47 500 – 47 999
VFF	46 000 - 46 499	46 500 – 46 999
VR	45 000 – 45 499	45 500 – 45 999
ØR	44 000 – 44 499	44 500 – 44 999
TF	42 000 – 42 499	42 500 – 42 999
STN	40 000 – 40 499	40 500 – 40 999

For gardsoksar av rasane STN og VFF er dei nye numrane allereide tekne i bruk. Rutinane vert innarbeidd i det nye Kuregisteret til GUH, og det er viktig at dei er mest mogleg like for alle rasar.

Fuglene får gå ute igjen!

Mattilsynet er ute med en ny midlertidig forskrift om hold av fjørfe og andre fugler i fangenskap utendørs. Bestemmelsene i den nye forskriften er delvis formildende i forhold til den forrige. Basert på den globale smittesituasjonen med hensyn til fugleinfluenza, samt en vurdering av smitte fra villfugl som Veterinærinstituttet har laget på oppdrag fra Mattilsynet, ansees det per i dag ikke å være noe område i Norge som er spesielt utsatt for smitte fra villfugl. Bestemmelser som gjelder risikoområder gjøres derfor ikke gjeldende nå. Dette vil imidlertid kunne endre seg med den globale smittesituasjonen og fugletrekk.

I den nye forskriften er det krav om særskilt varslingsplikt i risikoområder. Uavhengig av risikosoner er det også nye bestemmelser med hensyn på føring og vanning, forbud mot bruk av lokkefugler og forbud mot dyreansamlinger. Det vil i praksis si at fjørfe kan holdes utendørs dersom de gis fôr og vann på en slik måte at ville fugler ikke kan lande på eller tiltrekkes av fôringsplassen.

Den nye forskriften finnes i sin helhet på Mattilsynets sider: www.mattilsynet.no. Dyreeiere kan også kontakte sitt lokale distriktskontor i Mattilsynet på tlf. **06040** for spørsmål.

Inntak av seminokseemne i 2005 fram til 24. oktober

Okseutvalet har til no i år hatt 3 møte og tatt ut 6 seminokseemne. Desse er:

Vestlandsk raudkolle

83 Jærtyr

F04.03.05. hos Lars Kristian Grude, 4340 Bryne

Far: 6498 Tyr

Mor: 281 Magnhild

346 Svoen

f. 18.09.05. hos Olav Svoen, 6817 Naustdal

Far: 6453 Mildbas

Mor: 306 Dokka

329 Cæsar

f. 14.09.05. hos Olav Svoen, 6817 Naustdal

Far: 335 Knallfin, gardsokse.

Mor: 333 Ales

Vestlandsk fjordfe

255 Solli

f. 05.04.05 hos Stig Normann Trøen, Brydalen, 2500 Tynset

Far: 204 Bertram, gardsokse

Mor: 23 Gunda

Dølafe

115 Brutus

f. 06.03.05 hos Torild og Ole Olsen, 2380 Brumunddal

Far: 6729 St.hans

Mor: 77 Morsbån

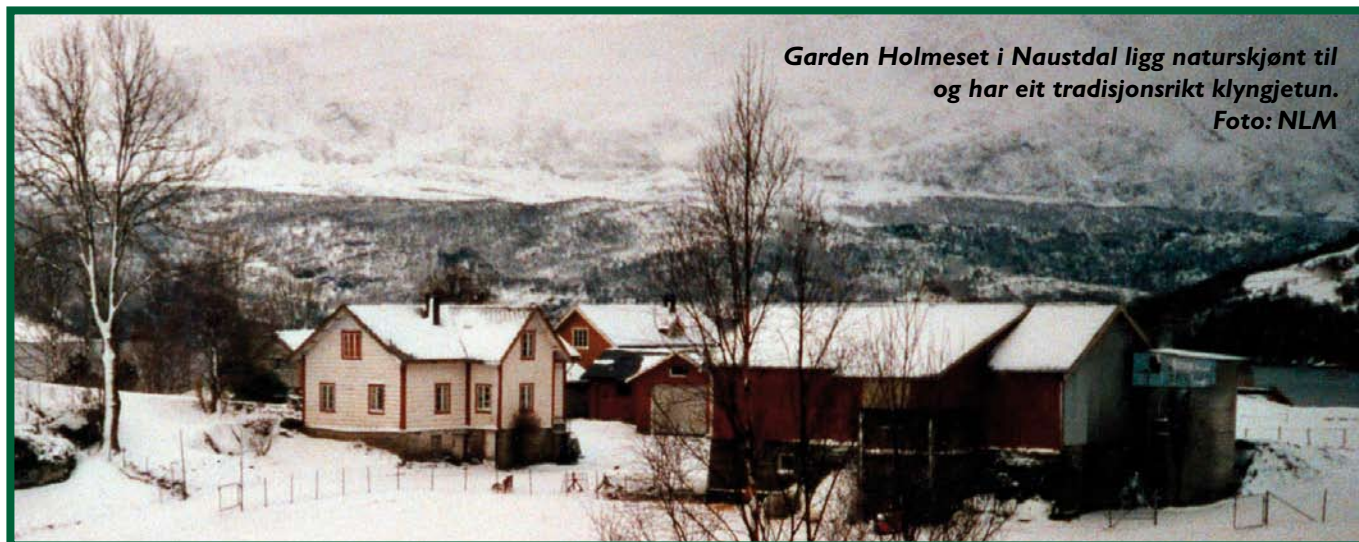
Østlandsk rødkolle

160 Ruud

f. 15.04.05 hos Tore Ruud, 2910 Aurland

Far: 83 Prikken, gardsokse

Mor: Pena

**Garden Holmeset i Naustdal ligg naturskjønt til og har eit tradisjonsrikt klyngjetun.
Foto: NLM**

Ny bevaringsbesetning for vestlandsk raudkolle hos Marianne og Harald Engebø i Naustdal

Lynghesenteret på Lygra utafor Bergen fikk økonomiske problem vinteren 2005, og drifta vart førebels stansa. Verten for bevaringsbesetninga, Jacob Døskeland som driv garden på senteret fann i denne samanhengen å måtte seie opp avtalen på tre vaksne kyr med NLM/GUH med kortast mogleg oppseiingstid. For å halde på bevaringsbesetninga innan Hordaland fylke hadde vi ein «runde» med Havråtunet, Stend jordsbruksskule, og Voss jordbruksskule, som alle var positive, men som ikkje kunne overta besetninga på kort varsel.

I nært samarbeid med Laget for Vestlandsk Raudkolle med Olav Svoen som leiar (og eldsjel) kom vi i kontakt med Marianne og Harald Engebø på Holmeset i Naustdal som sa seg villige til å vidareføre avtalen som NLM/GUH hadde med Døskeland.

Engebø driv mjølkeproduksjon og har halv jobb utanom bruket. Han fikk for eitt år sidan løyvd ein tilleggskvote for mjølkeproduksjon på historisk grunnlag. Tunet på garden er eit såkalla klyngjetun-

**Nytt vertskap for bevaringsbesetning av vestlandsk raudkolle.
Marianne og Harald Engebø, Naustdal
Foto: NLM**

med tilsaman 10 bygningar som etter kvart skal setjast i stand med tanke på gardsturisme.

I mars – 05 vart heile VR-besetninga på tre kyr og to kviger kjørte frå Lynghesenteret til Naustdal. Ei ku og ei kvige vart kjøpt av andre gardar i nærleiken. Det ser ut til at denne bygda kan bli god stad å vere for vestlandske raudkoller.

Sekretariatet ved Norsk Landbruksmuseum:

	Telefon:	Tilstede:
Mona Holtet, sekretær GUH	64 94 99 90	Alle dager
Bine Melby, husdyrkonsulent	64 94 99 74 (62 82 94 00)	torsdag, fredag
Sandrup Nordvoll, husdyrkonsulent	64 94 99 92	hjemmekontor mandag formiddag tirsdag, onsdag, torsdag
Kuregister/tilskuddsordning		
Hege Davidsen Rønning, konsulent	64 94 99 97	mandag-torsdag
Jonas Løvaas Gjerstad, ekstrahjelp	64 94 99 77	ikke faste dager

Horva 2005

Den nordnorske landbruksutstillinga i Sandnessjøen 25. – 27. august, som vart arrangert for første gong, vart ein stor suksess, trass i «rått helgelandsvær». Vel 10 000 besøkte utstillinga der det var 138 utstillarar og stor fagleg og kulturell aktivitet, med innslag frå heile landsdelen. NLM/GUH hadde stand saman med Handnesgården, som har bevaringsbesetning for smålensgås, og ein landets største besetningar av vestlandsk fjordfe, VFF. Vefsn landbruksskole stilte i tillegg med representant for sida trønderfe og nordlandsfe, STN. Uveret førte til at standen delvis måtte demonterast etter to dagar. I tilknytning til utstillinga var det tre STREIF- arrangement i distriktet i samband med at det i år var det 100 år sidan unionen med Sverige vart oppløyst.

STN-kua, 1307 Krone og lærar Christoffer Elsfjordstrand ved Vefsn Landbruksskole. Foto: NLM

Statusrapport for grå trøndersau

I 1992 fekk NLM rapportert at det var restar etter grå trøndersau i Telemark som kunne minne såpass mye om rasen at det var verdt å starte eit bevaringsarbeid på. Tidlegare generalsekretær i Norsk Sau og Geit, Loyt Johnsen, som hadde si hovudoppgave som NLH-student nettopp på denne rasen, kunne etter ei synfaring gå god for desse flokkane. Det vart kjøpt inn dyr som vart plassert hos interesserte gardbrukarar som bevaringsobjekt for seinare avklaring. Ein av dei var Ole Hans Lien i Tessungdalen, Tinn Austbygda som fikk status som bevaringsbesetning, og som driv framleis.

Ein har hatt ei viss aning om at det i løpet av desse åra berre har vore svak framgang i antal dyr i populasjonen. Riktig nok er det teke inn 12 verar til semin, men inntaket stoppa av ulike grunnar opp i 2002. Epperspurdnaden etter ull til husflidarbeid og skinn til ulike skinnprodukt har auka, men ikkje nok til at det har vore storsatsing på rasen.

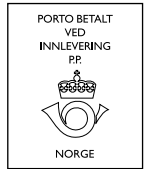
I haust vart det gjort forsøk på å ein oversikt over omfanget av rasen. Bakgrunnen for det var:

- Legge grunnlag for ei tilskottsordning på line med det ein har på gamle storferasar.
- Finne fram til godt dyremateriale for uttak av seminverar i 2006.
- Vurdere om tida er inne for å starte eit interesse-lag for eigarar av rasen og andre interesserte.

Status til no er at det er ca 20 eigarar av rasen, med tilsaman ca 380 søyer og 20 avlsverar. Eigarane har stort sett berre nokre få dyr, og dei er spreidde over heile landet. Dyrematerialet er framleis ueinsarta. Av omsyn til spreing av sjukdomsmitte er det sterke restriksjonar på utveksling avlsdyr. Det er vanskeleg å skaffe uslekta avlsverar. Berre nokre få brukar semin.

Grå trøndersau hos Sverre Strai på Nærbø
Foto: Anne-Cath. Grimstad

B**B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE**

Returadresse: Norsk Landbruksmuseum, Postboks 5104, 1432 Ås

Nye bøker:**Norsk Landbruksmuseums
årbok****Jord og gjerning 2005**

I Norsk Landbruksmuseums årbok spenner årets artikler over et vidt felt fra natur til kultur.

Dag Lenvik skriver om tamreindriften i årets årbok, og beskriver de gode resultatene man har oppnådd i Rørosområdet ved en god dialog mellom yrkesutøvere, rådgivere og forskere.

Ulveforsker John Unsgård redegjør for forholdet mellom ulv og mennesker gjennom tidene. **Sten Erik Knive** har vært til seters for å studere **kulokk**. Knive har analysert ulike kulokker og undersøkt hvordan og hvorfor kua reagerer på disse i ulike landskapstyper. **I omslaget ligger en CD** med kulokkene han beskriver i teksten.

Melkeproduksjon har til alle tider vært ryggraden i norsk landbruk. I det tradisjonelle melkestellet finner vi stor regional variasjon i foredlingen. **Bjarne Oterholm** har samlet og registrert gamle og nye norske oppskrifter på melkeprodukter. Vi får et godt bilde av mangfoldet i norsk mattradisjon, og oppskriftene kan også gi grunnlag for å utvikle nye nisjeprodukter. **Sosialantropolog Lars Risan** har forsket på utviklingen av **Norsk Rødt Fe (NRF)** i et noe uvant perspektiv. Risan har sett på hvordan feavlen kan sies å være en del av det norske «sosialdemokratiske prosjektet».

Gunnar Øygard har sett på arbeidet med utredningene om **norsk landbrukspolitikk** etter krigen.

Kanaliseringspolitikken førte til at man la om til **ensidig korn dyrking** i områder der man tidligere hadde hatt et allsidig jordbruk med husdyrhold og vekstskifte. **Arne Oddvar Skjelvåg** har studert hvordan de nye prinsippene ble tatt i mot av agronomene.

Emil Korsmos store og banebrytende arbeid innen ugrasforskningen har fått sin fortjente omtale av **Arne Bylterud**. I årets bok har vi også en artikkel i **anledning 1905-2005 jubileet**. **Ola Syrstad** presenterer noe av samarbeidet Norge og Sverige hadde innen landbruksopplæringen i unionstida.

Meierimuseet ble i løpet av våren 2005 en del av Norsk Landbruksmuseum. I den anledning har **Svein Høilo**, mangeårig styrerepresentant for Meierimuseet, redegjort for Meierimuseets historie og innhold. **Norsk Landbruksmuseums virksomhet i 2004** blir presentert helt til slutt.

Pris	kr. 195,-
Abonnement	kr. 175,-
Fjorårets bok	kr. 100,-
Tidligere bøker	kr. 50,-
Kvantumsrabatt	

**Fra Veterinærlære
til biovitenskap****Husdyrfaget ved Aas høiere
Landbrugsskole/Norges
landbrukshøgskole**

Heilt sia Aas høiere Landbrugsskole starta i 1859, har husdyrlære (eller Veterinærlære, som det heitte den gongen) vore eit viktig fag ved denne institusjonen. For eit par år sia var det nokre pensjonerte professorar som sette seg føre å skriva ned historia til faget gjennom dei snart 150 åra som institusjonen har eksistert. Resultatet har vorte ei bok på over 300 sider.

Etter ein innleiande artikkel om Aas høiere Landbrugsskole (1859-97) er omgjeringa til Norges landbrukshøgskole (1897) og seinare organisasjonsmessige endringar omtala. Statens Småbrukslærarskole, som i 1963 vart slått saman med Norges landbrukshøgskole, er vigd ein særskild artikkel. Det er også ein eigen artikkel om utviklinga innan akvakultur (oppdrettsfisk). Men det er naturleg nok undervisning og forskning innan det tradisjonelle husdyrbruket som har fått den største plassen. Nasjonalt, nordisk og internasjonalt samarbeid av ulike slag har fått ei brei omtale, m.a. i ein artikkel om husdyrfaget i utviklingshjelpa.

**Begge bøkene er til salgs hos
Norsk Landbruksmuseum,
Pb 5104, 1432 Ås.**

**Tlf: 64 94 99 95,
e-post: nlm@nlm.umb.no**

Se også: www.nlm.umb.no

Vi vil ønske alle lesere av Bjellekua en riktig god jul og et godt nytt år, og takker for samarbeidet i året som har gått!